

Đề bài

Đọc truyện sau:

Ba câu hỏi

Ngày nọ, có một người đến gặp nhà triết học Xô-cơ-rát (Hi Lạp) và nói: “Ông có muốn biết những gì tôi mới nghe được về người bạn của ông không?”

.....

- Không, cũng không hoàn toàn như vậy.
- Vậy đây. Xô-cơ-rát quay sang người khách và nói: “...”.

Theo anh (chị) Xô-cơ-rát sẽ nói với người khách như thế nào? Hãy bình luận về bài học rút ra từ câu chuyện trên.

Bài làm

Xô-cơ-rát là một nhà hiền triết lỗi lạc người Hi Lạp cổ đại. Không chỉ có đóng góp to lớn về triết học ông còn đem đến cho loài người nhiều bài học quý báu từ những chuyện rất bình thường và giản dị trong cuộc sống. Câu chuyện “*Ba câu hỏi*” cũng là một trong số đó. Liệu nhà hiền triết sẽ nói gì sau khi nghe câu trả lời của người nọ về những câu hỏi do mình đặt ra? Điều này sẽ gợi mở cho ta về sự thông minh, thẳng thắn của Xô-cơ-rát, đồng thời mang đến cho chúng ta rất nhiều điều đáng để suy nghĩ.

Bạn sẽ làm gì khi đột nhiên có một ngày, một người nói với bạn rằng họ muốn kể cho bạn nghe câu chuyện về một người bạn nào đó của bạn? Bao nhiêu người trong chúng ta sẽ chiến thắng sự tò mò để trước khi nghe tự nhìn nhận lại xem đó liệu có phải là một câu chuyện có thiện chí tốt cho cả người nói, người nghe và người được nói tới? Bao nhiêu người sau khi nghe xong những câu chuyện như thế sẽ đủ tỉnh táo để hiểu được sự đúng sai của vấn đề? Đặt ra những câu hỏi này bởi có một thực tế, thường những câu chuyện nói sau lưng, “*ngồi lê đôi mách*” thường là những câu chuyện không chính đáng. Thế nhưng một số người, do nhiều lí do, vẫn thường hay giành rất nhiều thời gian để nói hoặc nghe những câu chuyện ấy. Chính vì điều này mà Xô-cơ-rát đã mang đến cho chúng ta một bài học sâu sắc. Khi có người đến ngỏ ý muốn nói ông nghe câu chuyện về một người bạn của ông, ông đã đề nghị người đó “*suy nghĩ một chút*” bằng cách trả lời ba câu hỏi của mình. Mỗi câu hỏi để hàm chứa một nội dung ý nghĩa sâu xa.

Trong câu hỏi thứ nhất, Xô-cơ-rát nói với người có “*nhã ý*” muốn kể chuyện: “*Anh có hoàn toàn chắc chắn rằng những điều anh sắp kể là đúng sự thật không?*” Câu hỏi đã xoáy sâu vào tính chân thực của một câu chuyện, một lời nói – điều cơ bản trong nội dung thông tin cụ thể nào đó. Nó làm cho người nói phải giật mình suy nghĩ, bởi vì thực ra anh ta đang định nói một điều mà chính ta cũng không chắc chắn mà “*chỉ nghe nói về điều đó thôi*”. Khi một người đã không biết chắc chắn về vấn đề có nghĩa là anh ta cũng không thể khẳng định được tính chân thực của vấn đề đó. Câu hỏi gợi mở cho cả nhân vật trong chuyện và người đọc bài học đầu tiên về tính chân thực.

Sau khi nhận được câu trả lời, Xô-cơ-rát tiếp tục đưa ra câu hỏi thứ hai: “*Có phải anh sắp nói những điều tốt đẹp về bạn tôi không?*”. Lại thêm một lần nữa nhà hiền triết khiến cho người kia phải suy nghĩ: Tất nhiên, anh ta không định nói cho ông nghe những điều tốt đẹp về người bạn của ông nhưng anh ta lại chưa từng tự hỏi về mức độ chân thực của những điều mình đang định nói ấy. Rõ ràng, người đó, hoặc muốn nói câu chuyện với một ý tưởng không tốt, hoặc cũng có thể anh ta là một người không có trách nhiệm với những thông tin trong “*câu chuyện làm quà*” mà mình nói ra. Những điều chính bản thân người nói cũng không biết được mức độ chân thực của nó, vậy mà anh ta vẫn muốn nói ra cho ông nghe. Đó chẳng phải là một điều

vô nghĩa nữa đó sao? Xô-cơ-rát đã khiến cho người kia phải lúng túng. Càng ngày ông càng chỉ ra cho người kia thấy cái vô lí của anh ta trong câu chuyện mà anh ta đang muốn kể.

Và cuối cùng, để chốt lại, Xô-cơ-rát đưa ra câu hỏi thứ ba: *“Tất cả những điều anh sắp nói về bạn tôi sẽ thật sự cần thiết cho tôi chứ?”*. Nghe xong câu hỏi người kia không biết phải trả lời như thế nào. *“Không, cũng không hoàn toàn như vậy.”*... Câu trả lời của anh ta *“không hoàn toàn”* nhưng thế cũng có nghĩa là nó hoàn toàn không có một chút cần thiết nào đối với Xô-cơ-rát cả. Mục đích câu hỏi của Xô-cơ-rát là về ích lợi của câu chuyện được kể. Một câu chuyện không cần thiết cho người nghe, không có ích cho người nghe thì liệu có cần thiết phải nói cho người đó nghe không? Đó là chưa nói đến việc nói lại không có ích cho người được nói đến. Có thể nói, đến giờ phút này, nhà hiền triết đã hoàn toàn chứng minh được tính vô nghĩa của những điều mà người kia định nói với ông. Đó cũng chính là mục đích lớn nhất mà ông muốn đạt tới. Vậy sau tất cả những câu hỏi dẫn dắt đầy tính lô-gic đó, để thuyết phục hoàn toàn người kia Xô-cơ-rát sẽ nói gì? Tất nhiên, chúng ta có thể đưa ra được rất nhiều những suy đoán. Nhưng nhờ việc hiểu được mục đích những câu hỏi mà sẽ có một nội dung chung nhất đó là: những điều vô nghĩa, không tốt đẹp và không có ích lợi thì không hoàn toàn không nên nói ra. Và thực tế, trong câu chuyện này Xô-cơ-rát cũng đã làm như vậy. Ông nói với người kia: *“Vậy đấy, nếu những gì anh muốn kể không có thật, cũng không tốt đẹp, thậm chí cũng chẳng cần thiết cho tôi thì tại sao anh lại phải kể?”*. Bài học mà Xô-cơ-rát mang lại cho người kia quả là sâu sắc. Nó khiến cho anh ta tự cảm thấy cái vô nghĩa lí trong những gì mà mình đang làm mà xấu hổ với chính bản thân mình. Không chỉ có thế, những câu nói của nhà triết học còn cho thấy ông là một người điềm tĩnh, luôn luôn sáng suốt và biết xét đoán mọi chuyện một cách chính xác. Không chỉ như thế, ông còn luôn là người thẳng thắn, chính trực, có thái độ dứt khoát trước những biểu hiện không tốt trong cuộc sống. Rất thông minh, rất sắc sảo nhưng cũng đầy thâm thúy, Xô-cơ-rát đã làm cho mình không phải tốn thời gian vào những câu chuyện không cần thiết và còn vạch ra cho người kia thấy sai lầm của họ khi nói những điều không biết chính xác, lại là những điều hoàn toàn không tốt đẹp, và không có lợi ích cho bất cứ một ai. Chắc chắn là sau bài học ấy, không chỉ lần này mà cả những lần sau nữa, người kia trước khi nói lên điều gì, về một ai đó sẽ phải cân nhắc rất nhiều.

Câu chuyện ngắn gọn, giản dị nhưng mang lại cho con người một bài học lớn về cách cư xử cũng như những thói quen trong cuộc sống. Trong thực tế, có rất nhiều người thích *“ngồi lê đôi mách”*, bàn luận những việc không phải của mình, nói sau lưng người khác. Chưa cần biết những điều nói ra xấu, đẹp như thế nào nhưng đó là một thói quen xấu và riêng việc mang chuyện người khác ra để mổ xẻ, bàn luận đã là một điều rất không nên làm.

Ba câu hỏi của Xô-cơ-rát mang đến cho người ta rất nhiều suy nghĩ. Đứng trước một sự việc nào đó con người cần phải suy xét nó một cách kĩ càng, chính xác. Chỉ vì không biết chính xác sự thật nên Féc-đi-năng mới hiểu nhầm nàng Li-dơ khiến cho mối tình đẹp đẽ cuối cùng lại mang đến kết thúc bi thảm. Sự thật bị bung bít, niềm tin sụp đổ và trái tim tan vỡ, Féc-đi-năng đã làm cho Li-dơ phải uống thuốc độc mà chết. Đến khi biết được sự thật thì cũng đã quá muộn. Chàng uống nốt số thuốc độc còn lại và gục xuống bên cạnh người yêu (Âm mưu và tình yêu – Silo). Nếu như trước đó, Féc-đi-năng đủ tỉnh táo để tìm hiểu nguyên nhân sự việc thì đã không dẫn đến kết thúc bi thảm như vậy. Sự thật và việc nắm rõ được ngọn ngành sự việc luôn là điều cần thiết để con người có được những quyết định đúng đắn. Không nên tin cái mà mình chưa hiểu ngọn ngành và càng không nên nói ra những điều mà ngay cả bản thân mình cũng không chứng minh được mức độ tin cậy của nó, nhất là những điều không tốt về người khác. Không nên làm mất thời gian của chính mình cũng như những người xung quanh về những điều vô bổ, những điều không cần thiết. Việc thích đưa chuyện của người khác ra để nói dù đúng hay không cũng dễ gây phản cảm, đưa đến ở người nghe những ý nghĩ không tích cực về chính bản thân người nói. Nhận thức được điều này không chỉ giúp con người ta có một lối sống thiện chí, lành mạnh hơn mà còn giúp cho tình cảm giữa con người trở nên gần gũi với nhau hơn.

Không chỉ có vậy, qua câu chuyện ta hiểu được rằng, đối với người tiếp nhận, việc có một thái độ sáng suốt cũng là điều hết sức cần thiết. Với một sự việc nào đó, trước khi phán xét nó, cần phải hiểu kỹ lưỡng, xác định được đúng sai để có một thái độ tiếp nhận phù hợp. Không phải bất cứ điều gì người khác nói với ta cũng là đúng, không phải điều nào cũng là có thiện chí và không phải lúc nào những điều đó cũng cần thiết. Không ít người, vì những động cơ cá nhân, hoặc cũng có khi vì thói quen câu thả và không có trách nhiệm trong tiếp nhận thông tin nên thường đưa đến những thông tin không chính xác. Bởi vậy người nghe cần phải nhận biết được đâu thực sự là điều phải nghe và nên nghe. Tránh trường hợp phải nghe những điều không đúng sự thật, không tốt đẹp mà lại không mang lại lợi ích cho một ai. Điều này cũng giống như một câu chuyện Ấn Độ về một họa sĩ xưa có tên Ran-ga, một người họa sĩ siêu việt vẽ được rất nhiều kiệt tác mà ai cũng phải khen ngợi. Lần đầu tiên, ông yêu cầu anh đệ bực tranh đó ra giữa quảng trường lớn với thông điệp: mọi người hãy đánh dấu X vào những chỗ họ cho là sơ suất. Hai ngày sau bức tranh lấy về với chỉ chút những dấu X. Ran-ga lại yêu cầu học trò vẽ lại một bức tranh nữa, cũng đặt nó ở quảng trường lớn nhưng lần này là cùng với một chiếc bút để nhờ những người kia chữa luôn điều sơ suất trên bức tranh. Và thật kì lạ, lần này thì bức tranh được mang trở về mà không hề có một sự sửa chữa cũng như một dấu X nào cả. Ran-ga đã cho học trò của mình một bài học thấm thía để có thể trở thành người nghệ sĩ thực thụ: Con người vẫn thường quen đánh giá, nhìn

nhận người khác bừa bãi ngay khi có cơ hội đầu tiên, cho dù họ chẳng biết gì về điều đó cả. Con người thích nhận xét, đánh giá người khác mà không nghĩ đến trách nhiệm hay nghiêm túc. Lần đầu tiên họ đánh dấu X lên bức tranh vì đó là một việc làm không cần động não mà họ cũng không có trách nhiệm gì. Nhưng khi được yêu cầu sửa sơ suất thì không ai làm nữa vì họ sợ bộc lộ hiểu biết và phải có trách nhiệm với những gì mình làm. Thế nên đứng trước một sự việc nào đó, hãy tự biết sáng suốt để nhìn nhận và đánh giá. Nó cũng giống như bài học mà ta có được từ câu chuyện về Xô-cơ-rát. Bên cạnh đó cũng cần phải có một thái độ cương quyết trước những điều không đúng sự thật, thay đổi nó cũng như cố gắng thay đổi ý nghĩ sai lệch của người khác về vấn đề nào đó. Chỉ có như vậy mới làm cho mối quan hệ giữa con người trở nên thân thiện hơn, xã hội nhờ thế mà cũng sẽ ngày càng tốt đẹp hơn.

Không chỉ có vậy, câu chuyện cũng là lời ngậm phê phán nhưng vô cùng sâu sắc những thói xấu của con người vẫn thường gặp trong cuộc sống. Luôn cần phải có thái độ lên án và phê phán những kẻ chuyên đi nói xấu người khác vì mục đích cá nhân, những kẻ có thói quen thổi phồng sự thật, gây bất lợi cho người khác. Chỉ có như vậy, con người mới có thể ngày càng hoàn thiện mình và làm cho xã hội văn minh, tiến bộ hơn.

Mỗi câu chuyện đều có khả năng mang đến cho ta những bài học mang tính giáo dục và mang ý nghĩa nhân sinh sâu sắc. Câu chuyện *“Ba câu hỏi”* là lời ngợi ca sự thông minh, hóm hỉnh, đạo đức trong sáng và cao thượng của nhà hiền triết Xô-cơ-rát đồng thời cũng mang đến cho con người bài học quý báu về tình bạn, về đạo lý và lối sống đúng đắn. Điều này đặc biệt có ý nghĩa trong cuộc sống của con người để có được một lối sống lành mạnh và ngày càng nhân văn hơn.